

Plast i avfallsbränslet

Plast är ett mycket användbart material och mängden plast som sätts på marknaden ökar. Samtidigt ökar medvetenheten liksom larmen om plastens miljöpåverkan, såsom plastavfall i haven och mikroplast som anrikas på fel ställen i naturen.

Utmaningen med plast behöver adresseras genom hela värdekedjan för en ökad resurshushållning och mindre miljöpåverkan; från design av produkter via hela användningen till avfallsbehandling. Design och tillverkning av produkter innehållande plast måste öka efterfrågan på återvunna fraktioner. Användningsfasen kan förbättras bland annat genom längre användningscykler. Även i avfallshanteringsledet kan förbättringar göras, men för stora mängder av de plastprodukter som sätts på marknaden, saknas incitament för återvinning. Det beror på att det endast är för plastförpackningar som det finns ett

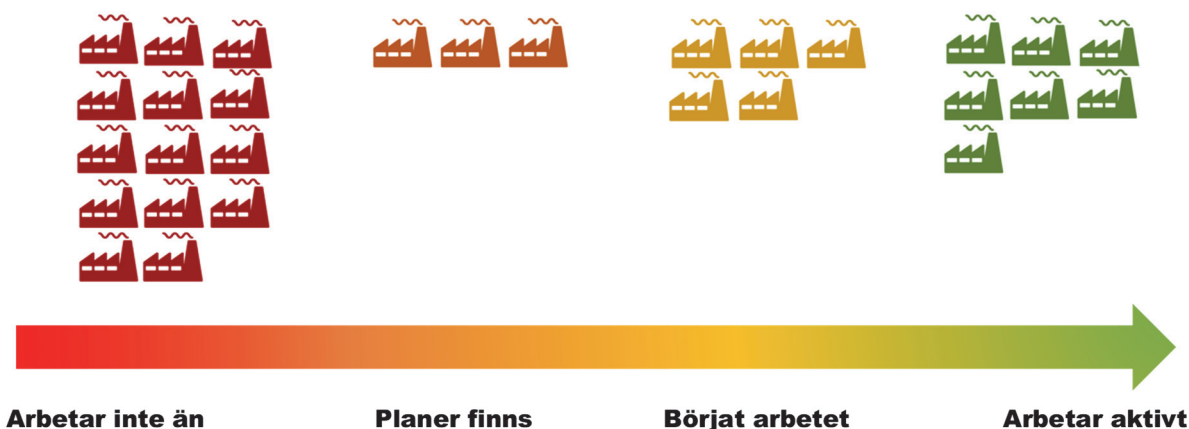
fungerande producentansvar. Därmed är det endast plastförpackningar som sorteras till återvinning.

Minskad plast till energi-återvinning

Det pågår flera branschinitiativ för mindre plastavfall till energiåtervinning. NEPPs forskare frågade företrädare för samtliga Sveriges 34 anläggningar för energiåtervinning om man arbetar med utsortering av plast innan energiåtervinning, se Figur 1. Vid sju av de 29 anläggningarna för energiåtervinning från avfall som deltog i studien, arbetar man idag aktivt med utsortering av plast från avfallsbränslet innan energiåtervinning. Vid åtta anläggningar planerar man att sätta igång eller är under uppstart. De sju plus åtta utgör tillsammans 52 %, där man alltså planlagt eller är i gång med arbete för att påverka restavfall mot en mer cirkulär ekonomi. Vid 14 anläggningar har arbetet inte påbörjats ännu.

Projektet Framtidens avfallsbränsle, som NEPP samverkar med, adresserar bland annat utmaningen med återvinningsbara avfallsfraktioner i restavfall, och hur aktörer kan agera för att påverka strömmarna. Målet är att bidra till en mer resurseffektiv energiåtervinning från det avfall, som inte kan eller får hanteras på annat sätt, och där det endast återstår att återvinna energin.

I den kommande Färdplanen för en fossilfri uppvärmning, som offentliggörs under våren 2019 (<http://fossilfritt-sverige.se/>) adresseras utmaningen med plastavfall till energiåtervinning. I färdplanen skriver man att det är angeläget att minimera mängden plast i restavfall och att det inte finns behov av plastavfall för el- och värmeproduktion. Dock menar man att så länge plast förekommer i samhället är energiåtervinning det mest resurseffektiva sättet att hantera giftig, kontaminerad eller på annat sätt icke-återvinningsbar plast, åtminstone på kort och medellång sikt.

Figur 1: Status för arbetet med ökad utsortering av plast. Lägesbeskrivning utifrån intervjuer med 29 energiåtervinningsföretag år 2018.

Fjärrvärmeföretagen åtar sig att göra ansträngningar för att minska plastinnehållet i restavfall som lämnas till energiåtervinning. Man påtalar att man delar ansvaret och samverkar med andra aktörer i tidigare led i avfallskedjan som också har rådighet över plast i restavfall.

Plastutmaningen löses med design och förändrad efterfrågan. Förbättrad avfallsbehandling är ett steg på vägen. Flera fraktioner plastavfall har en låg efterfrågan som sekundär råvara, eller kan eller får inte materialåtervinnas pga kemikalieinnehåll eller sammansatta material. Även för enklare plaster i till exempel engångsbestick, kläder, blomkrukor och trasiga leksaker så finns det bara ett alternativ när plastsakerna tjänat ut, och det är att lägga dem i restavfallet (soppåsen) som sedan går till energiåtervinning för fjärrvärme och elproduktion.

Där fortsätter svårigheterna. Fjärrvärmebranschen har utmaningen att minska mängden fossil plast i restavfall, för att begränsa utsläpp av koldioxid. Fjärrvärmekunder efterfrågar i större utsträckning fjärrvärme som är fossilfritt producerad, vilket genererar drivkraft att minska energiåtervinning av plast. En betydande del av de fossila utsläppen från fjärrvärme kommer idag från fossil plast i restavfallet.

En idé om att nå en alltmer fossilfri energiåtervinning från avfall, menar NEPPs forskare, är att införa en klimatavgift på försäljning av fossil plast (*Avfall Sverige 2018, Hur når vi en fossilfri avfallsförbränning? – En scenarioanalys*). Förslaget innebär att alla produkter som består av fossil plast som sätts ut på marknaden belastas med en klimatavgift. Nedläggningar eller undantag ska då göras för biobaserad plast, återvunnen plast samt plast som återtas genom retursystem. Förslaget innebär att ansvaret läggs på försäljningsledet, vilket är positivt eftersom det är i detta led som förändrade konsumtionsmönster kan åstadkommas, menar forskarna.

Policyåtgärder om plast

Under år 2018 kom EUs plastinitiativ. Strategin vänder sig både till plastindustrin, avfallsindustrin och till medborgarna, då det krävs samarbete och samordning för en förbättrad situation. Strategin syftar till att nå 10 miljoner ton återvunnen plast i nya produkter år 2025.

En av anledningarna till den låga användningen av återvunnen plast är att många tillverkare är oroliga för att återvunnen plast inte kommer att uppfylla kvalitetskrav eller nå en tillräcklig hög och stabil volymleverans. Kommissionen kommer att arbeta med den Europeiska standardiseringsorganisationen och med industrin att utveckla kvalitetsnormer för sorterat plastavfall och återvunnen plast.

Pantsystem nämns som en förväntad framgångsfaktor och före 2030 bör all plastförpackning vara konstruerad för att kunna återvinnas eller återanvändas. Kommissionen menar att det skall ske genom en översyn av lagstiftningskraven för förpackningar. Europaparlamentet har godkänt förslaget att göra det obligatoriskt att producera plastflaskor som består av minst 35 procent återvunnen plast år 2025. Nu återstår att ministerrådet skall godkänna förslaget innan det kan träda i kraft.

Från den 1 juni 2017 gäller EU-förordningen som innebär att alla som säljer eller ger bort plastkassar ska informera konsumenten om hur plastkassar påverkar miljön, fördelarna med färre kassar och hur vi kan minska antalet kassar. Idag använder varje person i EU ungefär 200 plastkassar per person och år. Målet med den nya lagen är att den siffran ska sjunka till 40 st kassar per år, till år 2025.

Efter plastpåsar tar EU itu med de tio engångsplastprodukter och fiskeredskap som tillsammans står för omkring 70 % av mängden avfall i haven omkring Europa. Följande kommer att införas:

- Förbud mot plast i vissa produkter: Om alternativ finns lätt tillgängliga och överkomligt kommer engångsplastprodukter av plast att förbjudas på marknaden, tex för bomullspinnar (tops), bestick, tallrikar, sugrör, dryckesomrörare och ballongpinnar av plast.
- Mål för minskad förbrukning: Medlemsstaterna kommer att vara tvungna att minska användningen av livsmedelsbehållare och dryckesbägare av plast. De kan göra detta genom att fastställa nationella minskningsmål, erbjuda alternativa produkter på försäljningsställena eller se till att engångsplastprodukter inte kan tillhandahållas kostnadsfritt.
- Tillverkarnas skyldigheter: Tillverkarna ska bidra till att täcka kostnaderna för avfallshantering och sanering samt informationskampanjer för livsmedelsbehållare, förpackningar och emballage (t.ex. för chips och godis), dryckesbehållare och muggar, tobaksvaror med filter (t.ex. cigarettfimpar), våtservetter, ballonger och tunna plastkassar.
- Åtgärder för att öka medvetenheten: Medlemsstaterna kommer att vara tvungna att informera konsumenterna om de negativa effekterna av nedskräpning från plast för engångsbruk och fiskeredskap, samt om de tillgängliga återanvändningssystemen och avfallshanteringsmetoderna för sådana produkter.